

Hvorfor nu og hvorfor i det hele taget? Nogle kommentarer på indholdet.

Grønbogen om revisionsbranchen

Så kom den endelig, Grønbogen fra EU Kommissionen som revisorer i hele Europa og uden tvivl også globalt har ventet på.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautoriseret revisor m. dep.
beskikkelse
Jens Røder
Generalsekretær i Nordisk
Revisorforbund

Artikkelen er tidligere publiceret i Revision & Regnskabsvæsen nr. 11, november 2010. Teksten i artiklen står for forfatterens egen regning og skal ikke tages som udtryk for Nordisk Revisorforbunds holdning eller holdninger, der deles af Nordisk Revisorforbund's medlemmer.

Indledning

EU Kommissionen havde bebudet en Grønbog allerede i foråret, som første led i en tilbundsående og omfattende granskning af revisorfaget, spændende lige fra de eksisterende markedsforhold, især i det revisions segment, der populært kaldes «top tier» eller «Public Interest Entities» (PIEs) til hvorledes revisor reviderer og ikke mindst rapporterer til offentligheden og tilsynsmyndigheder.

Timing er ikke tilfældig. Globalt har verden været igennem en omfattende og ødelæggende finanskriser og effekterne heraf er stadigvæk under udvikling. Dette har medført massive og uoverskuelige økonomiske konsekvenser for især den vestlige verden, hvor det har været nødvendigt med hidtil usete politiske indgreb for at redde den finansielle infrastruktur, der en overgang truede med at bryde sammen. Omkostningerne har været ufattelige store for de enkelte lande. De hårdeste ramte lande må imødesee en økonomisk genoprettelse der kan medføre betalinger der vil strække sig over generationer af skatteydere. Det er stadigvæk usikkert om visse vestlige lande vil kunne afvikle statsgælden under et normalt forløb. Konsekvenserne

heraf kender ingen på nuværende tidspunkt.

Forløbet har naturligt nok medført et politisk krav om en grundig granskelse og i mange tilfælde, en selvransagelse, ikke alene indenfor den finansielle sektor, der beskyldes for dårlig ledelse, grådighed og mangel på forretnings etik og moral. Andre service sektorer har også været under luppen, herunder kredit vurderingsbureauer og kapital fonde. Der er stillet spørgsmål til om hele tilsynsapparatet herunder kapitalmarkedernes tilsyn og den finansielle sektors tilsyn, fungerer på en hensigtsmæssig måde. Desuden stilles der spørgsmål til, om de overordnet solvens og kapitalkravsregler i finanssektoren fungerer hensigtsmæssigt. G20 landene har aktivt søgt først forklaringer og dernæst løsninger der kan sikre, at noget tilsvarende ikke gentager sig. G20 landene har gentagne gange opfordret til anvendelse af internationale (globale) standarder for regnskabsaflæggelse samt en langt mere koordineret Finans og kapital markeds tilsyn på tværs af landegrænser.

Set i lyset af de sidste to års begivenheder er det ikke unaturligt at revisorbranchen også underkastes en kritisk granskning. Det ville faktisk være mere tankevækkende og også skræmmende for branchen dersom dette ikke fandt sted. En sådan undersøgelse er med til at underbygge revisors og revisionens vigtige placering i hele den integrerede kapitalmarkeds struktur og kontrollen heraf. Den sidste EU Grønbog om revisorbranchen udkom i juli 1996 så et eftersyn af revisorbranchen må siges, at være på sin plads.

I stigende grad er der blevet stillet spørgsmål til revisors og revisionens relevans og værdien af revisors rapportering når der bliver givet «blanke» påtegninger på finansielle virksomheders årsrapporter, hvor disse virksomheder kun overlever grundet regeringernes massive finansielle støtte.

Derfor må denne Grønbog hilses velkommen af revisorerne og branchens svar til de spørgsmål der stilles i Grønbogen bør udarbejdes i lyset af de seneste års begivenheder, der har præget kapitalmarkedet og hvor revisorerne på godt og ondt har været og stadigvæk er, en integreret del af kapitalmarkedets struktur. Indledningen i Grønbogen befæster også vigtigheden af revisors rolle og pointerer, at revisor og revision har en central rolle i genskabelsen af tilliden til kapitalmarkederne. Samtidigt stilles der kritiske spørgsmål til rammerne for hvorledes revisorerne rapporterer, herunder revisors uafhængighed men også revisionsstandarderne og regnskabsstandarderne.

Set i denne sammenhæng er det vigtigt at bemærke, at revisorerne og revisionen er en del af en kontrol og oplysnings proces overfor kapitalmarkedet og i særdeleshed regnskabsbrugerne. Revisors arbejde og rapporteringen heraf kan ikke vurderes enkeltstående men som ét led i en vurdering af hele rapporterings forløbet, herunder ledelsens rapportering og ikke mindst rammerne hvor under rapportering finder sted, det vil sige de internationale regnskabs og revisionsstandarder samt de overordnet krav der i dag stilles til revisors og selskabsledelsens oplysningspligt overfor fondsbørserne og kapital markedernes tilsynsmyndigheder.

Grønbogen fokuserer mest på revisionsbranchens rolle. Kommissionen og Europaparlamentet har allerede iværksat lovgivning om kreditvurderingsbureauer (EU Parlamentets og Rådets Forordning (EF) nr. 1060/2009 af 16. september 2009 om kreditvurderingsbureauer) og har styrket kontrollen med den finansielle sektor jfr. vedtagelse af den integrerede tilsynspakke den 23. september i år. Turen er nu kommet til en granskning af revisorbranchen og revisorerne arbejde. Denne granskelse kommer i forlængelse af en ganske omfattende lovgivning af revisorer, der blev vedtaget som Direktiv i 2006 (Revisionsdirektivet). Først relativt for nylig trådte Revisionsdirektivet i kraft i de enkelte Medlemslande, herunder i Danmark. Lovgivningen har medført ret væsentlige ændringer af revisortilsyn, herunder indførelse af et mere uafhængigt tilsyn over revisorer samt øget uafhængig kvalitetskontrol. Desuden er der iværksat koordinering af kvalitetskontrol mellem tilsyn over landegrænser (efter forudgående godkendelse i EU Kommissionen). Der er mere fokus på uafhængighed ved, at partner rotation indføres og revisors rapportering til revisionskomite og bestyrelse styrkes. IFAC (den internationale revisorfederation) har desuden i løbet af 2009 indført opdaterede uafhængighedsregler, der forventes, at træde i kraft i Danmark samt i de øvrige nordiske lande i løbet af 2011/12.

Disse tiltag, kombineret med IFACs og IAASBs opdatering af de internationale revisionsstandarder (clarity projektet) har medført en markant styrkelse af revisors uafhængighed samt revision og rapportering. Resultaterne af dette arbejde og tilhørende lovgivning vil dog først kunne vurderes fuldt ud i de kommende år. Blandt andet, forventes de reviderede revisionsstandarder først at have effekt i Danmark fra 2011. Derfor kan det virke uhenigtsmæssigt at påtænke at indføre yderligere omfattende lovgivning af revisorbranchen allerede på nuværende tidspunkt. Initiativet kan dog forsvares ved, at det tager typisk to til fem år, at indføre fælles europæisk lovgivning. En del af den granskelse, der er iværksat er desuden fokuseret på revisorbranchens markedsvilkår, herunder den dominans, der udøves af de allerstørste revisionsfirmaer på visse markeder i Europa. Denne dominans medfører frygt for hvad konsekvenserne vil være for kapitalmarkederne (den finansielle stabilitet) i Europa og globalt, der som et af disse store firmaer opløses eller trækker sig ud af revisionsmarkedet.

Grønbogens indhold omhandler revisors rolle, revisors rapportering, internationale revisionsstandarder, revisors uafhængighed og den overordnet ledelse af revisionsfirmaer, tilsyn, markeds struktur herunder udbygning af en fælles europæisk marked for revision. Der er et afsnit om international koordination og små og mellemstore revisionsfirmaer og virksomheder nævnes også i Grønbogen.

Revisors rolle og rapportering

Revisionsforløbet drøftes i afsnittet om revisors rolle. Det bemærkes i Grønbogen, at den udførte revision ikke længere er en substansbaseret revision men er blevet en risikobaseret revision, hvor virksomhedens egne interne kontroller spiller en stor rolle når revisor planlægger omfanget af revisionen samt dets tidsmæssige placering. Det bemærkes også, at revisionen ikke giver fuldstændig sikkerhed for, at de aflagte reviderede regnskaber er retvisende, men blot en høj grad af sikkerhed herfor. Vigtigheden af, at der revideres efter den økonomiske substans af en transaktion understreges (substance over form). Denne holdning kan de fleste revisorer nikke genkende til og acceptere.

Grønbogen går dog ét skridt videre og stiller det spørgsmål om ikke en mere substansbaseret revision ville give en større sikkerhed «going back to basics». Selve gennemgangen af de interne kontroller kunne så passende udføres af selskabets interne revision. En sådan fordeling af revisionsarbejdet kan give anledning til ganske store udfordringer for den rapporterende revisor, især i virksomheder med meget store transaktionsmængder. Revisor skal jo i kraft af sin rapportering, stå inde for at de reviderede regnskaber udtrykker en høj grad af sikkerhed for, at de angivne oplysninger er retvisende. Følgelig skal revisor opnå en høj grad af sikkerhed for at alle transaktioner bogføres. Samtidigt skal det bemærkes, at ikke alle store (børsnoterede) virksomheder har intern revision og selv i de virksomheder, der har etableret en intern revision for eksempel som krævet i finansielle virksomheder, kan det ikke forudsættes, at en sådan fordeling af revisionsarbejdet vil være hensigtsmæssig. En væsentlig udvidelse af revisors substans revision vil også medføre en dyrere revision. Derfor er det vigtigt, at sammenkædningen af den kontrol baserede revision og den substans baserede revision nøje vurderes så revisionen samlet gives størst mulig sikkerhed for, at de reviderede regnskaber er retvisende. Samtidigt har omfanget af

revisionen en øvre økonomisk grænse, hvor marginal fordelene af øget sikkerhed der købes pr. krone simpelthen bliver for dyr.

Kommissionen understreger vigtigheden af, at revisor rapporterer til de relevante tilsynsmyndigheder når der konstateres uregelmæssigheder i regnskaberne. I den forbindelse bør man se på de eksisterende rammer for denne form for rapportering da der ikke er fælles regler herfor i Europa. Det er også vigtigt at understrege, at revisorer og tilsynsmyndigheder har forskellige roller i hele overvågningen af kapitalmarkedet. Det er derfor nødvendigt at kortlægge hvorledes rapporteringen fungerer i de forskellige medlemslande og derefter tage stilling til hvad der bedst kan tjene tilsynsmyndighederne. Samtidigt må man ikke glemme at kapitalmarkederne, kreditorer og investorer samt aktionærer stiller andre krav. Det er jo ikke nødvendigvis således, at alle aktørerne har samme forventninger og krav til revisors rapportering.

Grønbogen drøfter relevansen af revisors rapportering overfor offentligheden. Herunder om revisor i tilstrækkelig omfang udøver skepsis og «tør» udfordre ledelsen når konsekvenserne af ledelsens handlinger kommer til udtryk i det regnskab som ledelsen udarbejder og som revideres af den uafhængige revisor. Der stilles også spørgsmål til om regnskaberne egentlig indeholder alle relevante oplysninger – herunder fremtidige risici, værdiansættelser af immaterielle aktiver som egne patenter, design rettigheder, egen goodwill samt tilknyttede risici der er forbundne med værdiansættelsen og udnyttelsen af sådanne aktiver mm. Revisors påtegning drøftes også. Der stilles spørgsmål til den manglende nuancering mellem den «blanke» påtegning og en påtegning med forbehold eller supplerende oplysninger. I stedet kunne man forestille sig, at offentligheden kunne få mere ud af en graduering hvor revisor i sin rapportering i højere grad vurderer selve virksomheden i stedet for at udtrykke en mening om det aflagte reviderede regnskab. Dette kunne i så fald udbygges med en udvidelse af revisors mandat til også at omfatte de oplysninger om fremtiden som selskabet offentliggør (budget information mm) eller endda bede revisor selv udtale sig om virksomhedens fremtidige udsigter (feks hvor der er usikkerheder om going concern). En udvidelse af revisors rolle som beskrevet i Grønbogen vil kun være på sin plads

Økonomisk styring og kontroll. Punktum.

(K)TD REINO Foto: Monkey Business

Finales programmer tar over der økonomisystemene stopper, og hjelper deg videre med årsregnskap, noteopplysninger, ligningsoppgaver, skatteberegning, avstemming, dokumentasjon, analyse- og nøkkeltallrapporter, grafer, perioderapporter, konsernregnskap, avskrivninger, driftsmiddeloversikt, aksjeoversikt, kontantstrømpoppstilling m.m. I tillegg valideres dataene automatisk mens du arbeider, slik at feilføringer avsløres umiddelbart. Gratis demoversjoner finner du hos www.finale.no.

For mer informasjon om Finales programmer send kodeord **Finale** til

26112

eller send e-post til firmapost@finale.no

dersom der er udtrykt klart behov herfor fra investorenes og aktionærernes side. Grønbogen nævner ingen steder noget om begrænsning af revisors ansvar på trods af at Kommissionen for to år siden udsendte en Rekommandation herom. Dersom sådanne tiltag bliver mere konkrete vil det være hensigtsmæssigt om alle forhold omkring en udvidelse af revisors rapportering til offentligheden nøje vurderes, herunder revisors tavshedspligt og revisors ansvar.

Revisors rapportering internt overfor selskabets ledelse granskes også, herunder om der er tilstrækkelig kommunikation mellem revisor og den interne revision samt revisionskomiteen. Der henvises til den tyske revisionsrapport til bestyrelsen. Denne form for rapportering kan også sammenlignes med det danske system hvor revisor udfærdiger en revisionsprotokol om revisionens forløb til bestyrelsen brug. Grønbogen understreger, at en sådan udvidet rapportering til selskabets ledelse dog ikke må medføre, at revisors uafhængighed anfægtes, så revisor medvirker til at træffe de beslutninger som ledelsen skal træffe.

Det må siges, at være tilfredsstillende at Grønbogen synes at stadfæste vigtigheden af de internationale revisionsstandarder (ISAer) og understreger, at der allerede er en ret omfattende accept og brug af disse standarder i Europa. Brug af ISAerne medvirker til at harmonisere udførelsen af revisioner i EU og forøger kvaliteten af revisionsarbejdet. Det synes således kun et spørgsmål om tid før disse revisionsstandarder bliver normen for revision i EU.

Uafhængighed

Til gengæld hersker der mere usikkerhed omkring revisorerne og revisionsfirmaernes uafhængighed. Kommissionen anerkender i Grønbogen, at revisors uafhængighed er kernen i revisionsforløbet dersom resultatet af revisionen skal have nogen berigtigelse. Samtidigt nævnes det, at revisionsdirektivet, der blev vedtaget i 2006, fastsætter krav for revisors uafhængighed. IFAC's Etik Kodeks nævnes også. Selv med disse foranstaltninger ønsker Kommissionen at undersøge muligheder for yderligere at forstærke revisors uafhængighed. Der nævnes forholdene omkring valg af revisor og betaling for revisionsydelsen, hvor der stilles spørgsmål til om det forhold, at revisor vælges af det organ der betaler for revisionen ikke giver anledning til en uacceptabel svækkelse af revisors uafhængighed. Dertil må det pointe-

res, at reglerne for valg af revisor og fastsættelse af dennes vederlag muligvis kan variere fra det ene EU Medlemsland til det andet. I de nordiske lande vælges revisor af aktionærerne på generalforsamlingen. Revisors vederlag fastsættes efterhånden i alle tilfælde af selskabets bestyrelse (revisionskomite). Dette vederlag samt betaling til revisor for andre ydelser oplyses i det offentliggjorte årsregnskab. Det kunne overvejes om revisors uafhængighed kunne befæstes yderligere ved større brug af revisionskomiteer og en mere aktiv deltagelse af aktionærerne i beslutningsprocessen ved valg af revisor.

Kommissionen overvejer i Grønbogen om det kunne være hensigtsmæssigt dersom revisor udpeges og aflønnes af en tredje part, eksempelvis et uafhængigt tilsyn. Dette kunne gælde for revision af de største børsnoterede virksomheder eller finansielle virksomheder hvis overlevelse kunne tænkes at have en væsentlig påvirkning på kapital eller finansmarkedet. Indførelsen af sådanne regler bør nøje vurderes da de kan medføre uhensigtsmæssige konsekvenser. Kontraktforholdet imellem selskabets ejere og revisor vil ophøre og på sigt kunne dette tænkes at medføre en svækkelse af værdien af revisors rapportering overfor investorerne og aktionærerne. Der er også risiko for, at tilsynsmyndighedernes egen uafhængighed svækkes da de skal stå til ansvar overfor ejerne for deres valg af revisor.

En anden mulighed der nævnes i Grønbogen til styrkelse af revisors uafhængighed er indførelse af tvungen rotation af revisionsfirmaer. Dette er ikke nyt da nogle få EU medlemslande allerede har tvungen rotation for visse industrisektorer – typisk børsnoterede finansielle virksomheder. Det eneste land der har indført tvungen firmarotation for alle børsnoterede selskaber er Italien. Indtil videre er der intet klar bevis for at tvungen firmarotation medfører en højere grad af uafhængighed. Der er dog foretaget akademiske undersøgelser der indikerer at kvaliteten af revisionen, målt i forhold til opdagede fejl i de aflagte regnskaber, svækkes i de to første år efter et firma rotation. Formålet med en tvungen firmarotation er at sikre, at revisor og ledelse ikke bliver for sammenspiste og at revisor ikke lader sig forlede til at tro, at kendskab til virksomheden er en erstatning for nødvendige revisionshandlinger. En vurdering af fordelene ved tvungen firmarotation skal også ses i lyset af, at den øverste ledelse i mange børsnoterede virk-

somheder også bliver udskiftet med ret korte mellemrum (typisk 7–10 år) og at der, i Revisionsdirektivet allerede er indført krav om partnerrotation. Et krav der som resultat af ændringer til IFAC's Etik Kodeks vil blive yderligere udvidet og forstærket til også at gælde for partnere på revisionen opgaven, der spiller en vigtig rolle i de beslutninger, der er forbundet med revisionen.

Grønbogen stiller også spørgsmål til om revisors uafhængighed er svækket som resultat af at revisionsfirmaet sælger andre ydelser til revisionsklienter, eller i det hele taget beskæftiger sig med at sælge ydelser udover revision. Visse EU lande har allerede regler der begrænser salget af ikke revisionsrelaterede ydelser til revisionsklienter (Frankrig er et eksempel). Andre lande begrænser dette i mindre omfang. Det skal bemærkes, at der allerede er grænser for hvad revisor må beskæftige sig med og tage betaling for hos en revisionsklient. Disse grænser er fastsat i Revisionsdirektivet samt i IFAC's Etik Kodeks. Lovgiver og tilsynsmyndigheder har i de fleste lande indtil nu tilladt og også set en fordel i, at revisor sælger visse andre ydelser til sin revisionsklient. Dersom der indføres yderligere begrænsninger på dette område bør sådanne tiltag beviseligt føre til en forøgelse af revisors uafhængighed. En afvejning heraf bør foretages og vurderes i forhold til de fordele selskabet og dets aktionærer får ved at revisor udfører opgaver der forøger virksomhedens værdi og som revisor er kompetent til at udføre. Selskabets revisionskomite bør tage stilling til spørgsmålet om uafhængighed samt omfanget af ydelser som revisor udfører. Udover dette bør alle ydelser som revisor udfører, beskrives og den tilhørende betaling herfor offentliggøres.

Indførelsen af krav, der medfører at revisionsfirmaer alene må beskæftige sig med revision (kontrol enheder) vil medføre at markedsvilkårene vil ændre sig radikalt for revisorbranchen. Det er på nuværende tidspunkt svært at gennemskue hvilke reelle fordele der kan opnås ved et sådant tiltag. Profilen af branchen vil ændre sig og der er en risiko, for at de samlede resurser i revisionsfirmaerne svækkes og indskrænkes således, at kvaliteten af det udførte revisionsarbejde forringes. Samtidigt udtrykkes der ønske om, at revisors påtegning kompetencer søges udvidet til også at omfatte bla. uafhængig rapportering på virksomheders CSR oplysninger, bæredygtige regnskaber, selskabers forretningsmæs-

sige og transaksjons relaterte risiko profiler samt fremtidsoplysninger i årsrapportene. Revisorerne vil utvilsomt være positivt indstillet overfor sådanne tiltag dersom de indføres på en hensigtsmessig måte, der også tilgodeser de eksisterende markedsvilkår, herunder krav til fortrolighet samt revisor ansvar. Revisionsfirmaernes evne til at utvikle de nødvendige kompetencer til at utføre et kvalitetsmessig forsvarlig arbeid er i høy grad forbundet med at kunne tiltrække de nødvendige kvalifiserte resurser. Denne utfordring vil sannsynligvis bli vanskeligere dersom revisionsfirmaernes ydelse innskrenkes til revisjon alene.

Revisionsfirmaernes transparens

Kommissionens Grønboe utforsker ogsa andre omrader hvor revisionsfirmaernes transparens kan foroges, herunder oget rapportering til offentligheten, opplysninger om firmaernes globale eierforhold samt ledelsesmessige struktur og indforelsen af krav om uafhengig revisjon af de opplysninger som revisionsfirmaerne offentliggor. En del af disse tiltag er allerede indfort i Revisionsdirektivet og folgelig i nordisk lovgivning for sa vidt angar de revisionsfirmaer, der reviderer borsnoterede selskaber. Kommissionen henviser ogsa til andre tiltag heriblandt til de nye krav i England om valg af uafhengige bestyrelsesmedlemmer i revisionsfirmaernes bestyrelser. Tillike nevner Grønboen muligheten for, at revisionsfirmaer kan indhente kapital fra aksjonarer udenfor partnerkredsen. Saa'danne tiltag kraver dog, at revisjonens uafhengighet beskyttes og at kvaliteten af revisjonen ikke svekkes ved, at afkast til aksjonarerne prioriteres forud for produktutviklingen af revisjonen.

Uafhengigt tilsyn og kvalitetskontroll

Det fremgar desuden af Grønboen, at Kommissionen legger stor vegt pa et uafhengigt tilsyn og kvalitetskontroll af revisorerne. Der legges op til, at de eksisterende systemer, der blev indfort og styrket ved vedtagelsen af Revisionsdirektivet udbygges og at kontrollen skarpes yderligere. Det er tankevakkende, at der legges op til yderligere skarpelser allerede inden effekten af de regler, der blev indfort for to ar siden egentlig kan males. De fleste revisorer vil i dag anerkende, at indforelsen af et uafhengigt tilsyn og kvalitetskontroll medforer en styrkelse af revisjonen overfor offentligheten, der sa far yderligere sikkerhet for, at revisionsforlobet er kvalitets-

messigt pa et hoyt niveau og rapporteringen er trovardigt.

Utforelsen af kvalitetskontrollen medforer dog allerede nu visse utfordringer for revisorerne sa vel som tilsynsmyndighetene. Fra tid til anden opdager kvalitetskontrollen at kvaliteten af den udforte revisjon ikke er godt nok. I sa'danne tilfælde bor revisor rette op pa fejl og mangler og, om nodvendigt disciplineres. I andre tilfælde kan der opsta situationer hvor der stilles sporgsmal til revisors vurderinger og handlinger. Revisjonen er i hoy grad baseret pa brug af principbaserede revisionsstandarder hvor det kraves, at revisor vurderer sine revisionshandlinger og dokumenterer sine beslutninger. Sammenspillet mellem tilsynet og revisor kraver, at begge parter anerkender rammerne hvori revisjonen udfores. Samfundet kan ikke vare tjent med, at revisor udforer «checkliste» revisjon, der alene udfores for at tilgodese en eventuel kvalitetskontroll.

Kommissionen ser ogsa en fordel i, at tilsyn og kvalitetskontroll gores mere uafhengigt af revisorbranchen. Dette skal ses i lyset af, i visse lande udfores kvalitetskontrollen af revisorerne selv ofte via revisorforeningerne. Indforelsen af en komplet uafhengig kvalitetskontroll pa alle lovpligtige revisjoner vil vare ganske omkostningskravende. Det vil ogsa vare nodvendigt, at sikre, at kvalitetskontrollanterne ikke alene er uafhengige, men ogsa veludannede og erfarne nok til at tage selvstendigt stilling til revisjonen af komplekse transaksjonsforhold og verdifastsat-

Der er omrader hvor der klart er behov for forbedringer. Et omrade der beskrives i Grønboen er tilsyn over, og kvalitetskontroll med revisjon af multinationale virksomheder, baade indenfor EU og globalt. Revisortilsynene fungerer ikke optimalt i EU. Grønboen beskriver disse forhold og nevner nogle omrader hvor der kan indfores forbedringer der vil sikre en mere ensartet tilsyn og kvalitetskontroll. Indforelsen af en mere ensartet og konsekvent tilsyn i EU vil medfore en reduktion af de omkostninger der er forbundne med tilsyn og sikre, at revisorerne opnar bedre sikkerhet for, at revisjonen af multinationale virksomheder far en mere ensartet behandling hvor forskellige tilsynsmyndigheter er indblandet. Det skal dog nevnes, at Revisionsdirektivet ogsa fastsatter at Kommissionen selv skal tilrettelagge retningslinier for gennemforselen af globale kontroller sa, i princippet er dette blot en videreforselse af allerede vedtaget lovgivning.

Der er desuden tale om indforsel af tilsynskontroll med de multinationale revisionsfirmaers globale ledelser. Dersom der skal ske yderligere skarpelser pa dette omrade vil det vare hensigtsmessigt om der foretages en vurdering over virkningen af de tiltag der allerede er indfort. Desuden bor beslutningsprocessen omkring selve revisjonen granskes, herunder hvilke krav der stilles ved revisors fortolkning af revisions og regnskabsstandarder. Ansvaret for revisjonen hviler som oftest i sidste ende hos den underskrivende partner.

Dialogen mellem revisor og kapitalmarkedets samt de finansielle tilsynsmyndigheter soges udbygget og forbedret. Reglerne herfor er forskellige i de enkelte medlems-

Høgskolen i Ålesund har 2000 studenter og 200 ansatte. Vi er et sentralt kompetansemiljø i regionen og holder til i flotte lokaler 4 km fra Ålesund sentrum.

STIPENDIAT I BEDRIFTSØKONOMISK ANALYSE

Ved Institutt for Internasjonal markedsføring er det ledig en stipendiatstilling innenfor følgende fagområde:

- Bedriftsøkonomisk analyse

Fullstendig utlysningstekst og søknadsskjema: www.hials.no.

Søknadsfrist: 01.02.2011

lande i EU og indførelsen af ensartede retningslinier herfor vil være en fordel for både tilsynsmyndighederne og revisorerne. EU lovgivningen stiller allerede krav om rapportering fra revisors side indenfor den finansielle sektor. Som noget nyt nævner Grønbogen desuden muligheden for, at en rapportering kunne være gensidigt, således, at tilsynsmyndighederne skal meddele revisionen om forhold som de er gjort bekendt med og som kunne tænkes at påvirke revisionsprocessen. Det er dog vigtigt at erindre, at den loypligtige revision ikke er en forlængelse af det offentlige tilsyn.

Markedsstrukturen og koncentration

Det fremgår af Grønbogen at der hersker en vis bekymring over markedsstrukturen i den øverste ende af revisionsmarkedet – det vil sige revisionen af de børsnoterede virksomheder. I visse lande foretages revisionen af disse selskaber stort set alene af de fire største revisionsfirmaer (the big four). Der stilles egentligt ikke spørgsmål til om konkurrencen mellem de store revisionsfirmaer ikke fungerer. Det snævre marked har andre ulemper, heriblandt en indskrænkning af valgmuligheder når et nyt revisionsfirma skal vælges. Desuden medfører denne situation en frygt for, at de fire store revisionsfirmaers dominans kan skabe kaos i kapitalmarkederne dersom ét af disse firmaer opløses eller trækkes sig ud af revisionsmarkedet af andre årsager. Dette medfører yderligere en bekymring for, at de store revisionsfirmaer kunne tænkes at slække på kvaliteten (moral hazard) i konsekvens af, at de ikke får lov til at blive opløst dersom eksempelvis et massivt søgsmål fjerner deres eksistensgrundlag (too big to fail). Kommissionen har erklæret sin hensigt at drøfte muligheden for at etablere en «contingency plan» til at imødegå de negative konsekvenser der kunne tænkes at opstå dersom ét af de fire store revisionsfirmaer forlader markedet.

Grønbogen nævner nogle eksempler der kunne tænkes, at danne modvægt til denne tendens til koncentration, heriblandt indførelse af to revisor systemet. Dog vil der være visse betingelser forbundet med valget af to revisorer. Begge revisionsfirmaer må ikke være blandt de fire store revisionsfirmaer (dette vil ikke nedbringe koncentrationen og vil desuden forøge risikoen for en negativ markedspåvirkning). Ud over, at der kan vælges ét mindre revisionsfirma som det andet re-

sionsfirma kan et konsortium af mindre revisionsfirmaer vælges. Fordele og ulemper ved indførelse af to revisorsystemet bør dog overvejes grundigt. Danmark afskaffede dette system i 2005 idet det ikke kunne påvises, at to revisorsystemet medførte en større rapporterings sikkerhed eller en højere kvalitet i revisionen. Til gengæld var der større omkostninger for virksomheden og større kommunikations vanskeligheder revisorerne imellem og mellem revisorerne og virksomheden.

Oprettelse af et konsortium af små revisionsfirmaer til revision af en stor multinational concern sikrer ikke umiddelbart tilstedeværelse af de nødvendige resurser og viden der kræves dersom revisionen skal gennemføres på et kvalitetsmæssigt forsvarligt niveau. Medlemmerne af konsortiet skal være enige om ganske store fælles investeringer. Disse beslutninger skal også vurderes i forhold til et marked der i princippet er ret usikkert (revisor er på valg hvert år).

Indførelsen af tvungen firmarotation nævnes også. Der er dog ingen sikkerhed for, at tvungen rotation har en væsentlig positiv påvirkning på markedskoncentrationen. Tvungen rotation vil utvivlsomt skabe en vis synlig dynamik i markedet men givetvis på bekostning af kvaliteten af revisionen i en periode efter hver rotation. Tvungen rotation vil også fordyre revisionen. Her kan konkurrencen imellem revisionsfirmaerne dog begrænse en omkostningsstigning i en periode. Til sidst overvejes det om det ville være hensigtsmæssigt at undersøge muligheden for at omstøde den sidste store globale fusion mellem revisionsfirmaerne (C&L:PW i 1998). Denne sidste overvejelse må nok siges at være vanskeligt og sandsynligvis umuligt at gennemføre. Desuden vil de samfundsmæssige omkostninger ved en sådan aktion givetvis overstige mulige fordele.

Etableringen af et egentlig europæisk revisionsmarked overvejes også. Det anerkendes, at de fire til seks store revisionsfirmaer allerede har i vis omfang overvundet de eksisterende markedsbarrierer inden for EU. Dog kunne yderligere lovgivning skabe større smidighed for at de mindre og mellemstore revisionsfirmaer kan arbejde på tværs af EU's landegrænser. Der tales om indførelse af et «Europæisk Revisions pas». Et sådant tiltag kunne stimulere skabelsen af ét fælles revisionsmarked i EU. Dersom dette føres ud i livet kræves det at revisoruddannelsen ensrettes og at

der sker yderligere tilretning af lovgivning og tilsyn således, at markedet kan fungere.

SMEer

Der lægges ikke op til stramninger vedrørende revisionen af små og mellemstore virksomheder (SMEer). Forskellige lempelser overvejes, heriblandt yderligere fjernelse af den tvungne revisionspligt, indførelse af såkaldte «limited audit» erklæringer, lempelser på begrænsninger i omfanget af andre ydelser som revisor kan tilbyde reviderede SMEer og begrænsninger i omfanget af tilsyn og kvalitetskontrol.

Nogle afsluttende bemærkninger

Der er stof til eftertanke i Grønbogen, der indeholder mange innovative ideer og forslag til tiltag. En del af de nævnte tiltag vil utvivlsomt ende med forslag til lovgivning af den ene eller den anden karakter fra Kommissionens side.

En del af de beskrevne tiltag og muligheder vil kunne gennemføres uden væsentlige strukturelle ændringer eller konsekvenser for markedet. Andre (for eksempel indførelse af kontrol enheder eller lovmæssige ændringer i markedets struktur) vil medføre ganske vidtgående ændringer. Det er derfor vigtigt, at sådanne ændringer nøje overvejes i forhold til de fordele der ønskes opnået.

Det er vigtigt, at erindre, at Grønbogen er starten på en proces. Den efterfølgende dialog, især med interessegrupper ud over revisionsbranchen, vil påvirke procesforløbet i de kommende år. Det er vigtigt, at andre involverede parter deltager i debatten, især fordi revisionen er en del af en rapporteringsforløb der har til formål at sikre at aktionærer og investorer fortsat har tillid til kapitalmarkedet.

Revisorbranchen vil aktivt gå ind i debatten og støtte tiltag, der klart styrker revisors rolle som samfundets tillidsrepræsentant og forbedrer kvaliteten af revisionen samt rapporteringen til og dialogen mellem revisor og investorer samt aktionærer. Et uafhængigt tilsyn samt en uafhængig og velkvalificeret kvalitetskontrol medvirker til at skabe sikkerhed og tillid til revisionsprocessen. Tilliden mellem tilsyn og revisor underbygges også af en velfungerende dialog parterne imellem. Formålet med revision og den tilknyttede kontrol og overvågning er ikke at skabe yderligere kontrol og omkostninger for virksomhederne men at skabe yderligere tillid til kapitalmarkedet.